

ziku to še povedati ne da; sicer pa bi ta številka »Slov. Gospodarja« vam, drugi čitatelji, ne prišla v roko, ako bi poskusili, prusaško nemško surovost posneti le približno natanko. Zatorej le nekaj: Sv. oče Leo XIII. so človek, ki plaše po vetru obrača; o presvetlem cesarju in udih cesarske rodbine se pravi, da so »brez značajni, brezvestni, napihnjeni, slaboumni, nevhvaležni, roparsko lakomni« itd.; mi Slovenci smo kozarji, ki smo si svojo narodnost izmislili, ter vse to, kar je za narodnost potrebno, ukradli; kraje smo se naučili od Čehov; o Črnogorcih pa se piše, da je kraja kostrunov celo njih glavna obrt. Dosti tega!

Poglejmo si vsebino teh knjižic. Kar prve: Trozveza, ali v posebnem zveza med Avstrijo in Nemčijo se je naredila v to svrhu, da bi takim potom Avstrija postala Nemčiji nekako podložna, ter da bi ta imela v naših notranjih zadevah, kakor v šolstvu, vojaštvu, v denarnih stvareh i. dr. prvo in zadnjo odločilno besedo. Toda v kljub tej pogodbi je Avstrija vendar še premalo pruska, kakor tudi v kljub temu, da se je leta 1867. razcepila le za to, da bi onstran Litave Madjari sami bili gospodarji, tostran pa Nemci tem laglje slovanske narode, Slovence in Čeha zadavili; tudi Avstrija za Nemčijo ni storila in ne stori nič, kakor tudi, da ni zanesljiva zaveznica; nadalje pa Avstrija protestantski Nemčiji že radi tega ne more nikoli biti prava prijateljica, ker je katoliška — zatorej se ima raztrgati, in sicer prej ko slej! V to svrhu naj Nemčija takoj stopi v zvezo z Rusijo; Italijo si kot zaveznico obdrži. Ko je zveza sklenjena, pa hajd na boj! Avstrijo od treh strani prijeti, in mora je biti konce; katere dežele bi si Nemčija vzela, rekli smo že zadnjokrat. Čehi in Slovenci se morajo poprusiti, ako ne gre z lepa, pa s silo; če pa še tako ne gre, pa se naj zapodijo na Novo Guinejo, t. j. otok blizu Avstralije, kjer živé ljudožerci.

Druga knjižica. Ta pa ščuje avstrijske Nemce, naj naravnost naredijo punt ter se najkrajšim potom podvržejo Prusom; da celo s puntarskimi pesmimi se k temu vzpodbujajo. — Nam se zdi, da smo s tem glede vsebine naših knjižic podali dovolj; kaj je še tudi več mogoče? — Kdo pa te knjižice piše? Nekateri čitateljem »Slov. Gospodarja« že znani Karl Pröll, ki je duša nemškemu šulverineom in biva v Berlinu; druge drugi Prusi, in zopet druge avstrijski prusaki, ki se podpisujejo z izmisljenimi imeni. — Tiskane so vse na Nemškem, največ v Berlinu in v Monakovem. Na to pa romajo čez mejo k nam, kjer se javno prodajajo po knjigarnicah na stotine in stotine. Celó tako drzni so prusaki, da jih pošiljajo uredništvom naših nemških časnikov s prošnjo, naj se našemu ljudstvu priporočajo. Nekateri nosijo tudi ob robih opomnjo, da se naj devljejo v šolske in ljudske knjižnice. Gospoda slovenskega delegata pa na te knjižice opozarjamo.

Drago slovensko ljudstvo! Bržkone si slišalo to, kar smo povedali s tako natančnostjo, prvokrat. Bog nam je pričá, da je vse, kar smo pisali, do zadnje pičice resnica; sicer pa je vsakemu mogoče, da se o tem uveri. Ravno tako resnično pa tudi je, da je zadnji čas, da si to izvedelo. Naj nam nikdo ne ugovarja, rekóč: »Ni se še bati; juha se ne pojé tako vroča, kakor se nalije«. Mi na to odgovorimo: »Kdor ni popolnoma slep in gluhi, mora spoznati, da smo na tiru, ki drži naravnoč v prusko žrelo«. Ali nismo ravno v teh člankih in tudi v drugih prinesli za resničnost svojega prepričanja že dovolj dokazov? In jih še bomo, če nam Bog da zdravje. Pa ravno tako globoko smo prepričani, da zdaj se igra za nas ni zgubljena. Še šteje Avstrija lepo število zvestih Nemcev, še avstrijski Slovani niso umrli, še je dosti krepkosti v nas, in še živi tisti Bog, ki je užugal že nebroj tako oholih narodov, kakor so

prusaki. Samo treba, da vsak ve, za kaj se gre; vsak, tudi zadnji pastir. Kajti zanesti se smemo, da ga ni, ki bi kar z lepa dal skalotrdno katoliško vero za črvojedni protestantizem, ki bi rade volje dal zemljo našo, jezik svoj stoletnemu sovragu pruskemu. Srce se nam króí, če mislimo, kako bi se nam godilo. Mila slovenska pesem, ki se zdaj čarabno lepo razlegaš po naših božjih hišah in livadah, ti bi utihnila za vselej; mila slovenska beseda, ki se zdaj v globokih srčnih vzdihih dviguješ do božjih višav, in ki te iz prijateljskih ust slušamo, kakor sladko godbo, ti bi umolknila na večno; rajska slovenska zemlja, ki ti je na vsem svetu ni najti jednake, ki si napojena s krvjo naših hrabrih pradedov, na tebi bi naši otroci bili sužnji! Solze nam ustavijo besedo...

Cerkvene zadeve.

Sv. Jožef pri Mariboru.

(Zgodovinska črtica.)

(Dalje.)

Kmalu nato je nastopila za cerkev sv. Jožefa pretužna doba, ki bi jo bila skoro popolnoma ugonobila; le poseben slučaj jo je rešil pred gotovim poginom. Dne 29. novembra 1780 prevzel je cesar Jožef II. vladó nad vsemi avstrijskimi deželami. On je hotel kar čez noč vse prenarediti in ves obstoječi red spremeniti. Lotil se je tudi cerkvenih zadev. Spremenil je nekaterim škofijam meje, ustanovil nove duhovnije, zatrl samostane, podreti ukazal podružnice, prepovedal božja pota ter s takimi in enakimi svojevoljnimi naredbami povzročil mnogo zmešnjav.

Silni vihar raznih preosnov, ki je obstoječe razmere semtertja popolnoma prevrgel, bučal je tudi okoli cerkve sv. Jožefa, ki je vsled ukaza z dne 6. novembra 1788 pripadla k sekovski škofiji, ter jo je spravil v veliko nevarnost.

Vsled gubernijalnega ukaza z dne 2. marca 1786 so bila že dne 27. aprila t. l. po dražbi prodana vsa zemljišča, kar jih je cerkev sv. Jožefa še posedala. Vinograd na Gačniku s tamošnjim podložnikom vred je za 1381 gl. kupil podložnik Mihael Zupanič ki je vsled tega postal prost, vinograd na Košaku pa je za 1000 gl. dobil Andrej Aichmayer.¹⁾

Po nasvetu deželne komisije za uravnavanje župnij bi se imela v obširni lembaški župniji ustanoviti nova duhovnija. Odločili so za to cerkev sv. Magdalene v mariborskem predmestju. Temu je ugovarjal Franc Ruprecht, župnik v Lembahu, ter je opiraje se na že l. 1760. od goriškega nadškofa Karola Mihaela grofa Attemsa odobreni načrt predlagal, naj se lembaška župnija premesti k Sv. Jožefu. A to ni obveljalo, ampak beneficiját pri Sv. Jožefu, Franc Korpon, moral je koncem leta 1788. za prvega kurata k Sv. Magdaleni. Za plačo so mu odkazali pred vsem dohodke Sinesbergovega beneficija pri Sv. Jožefu, kakor jih je bil do sedaj užival,²⁾ potem ustanove in majhen dopolnilni znesek iz verskega zaklada.

Kmalu po njegovi preselitvi so cerkev sv. Jožefa zaprli, in najbrž bi jo bila zadela osoda več drugih podružnic, katere so kot nepotrebne podrli, ko bi se ne bil lembaški župnik z nekaterimi mariborskimi meščani z vsemi močmi za njo potegoval. Zlasti se je župnik Franc Ruprecht v svoji dotični prošnji sklicaval na dvorski odlok, vsled katerega ima v vsaki župniji ostati jedna podružnica, da se zamore v slučaju, da župnijsko

¹⁾ Kn. šk. arhiv v Mariboru.

²⁾ Ign. Orožen, I., 36.

cerkev zadene kaka nezgoda, v njej božja služba opravljati. In ker je njegovo prošnjo tudi mariborski okrožni urad gorko podpiral, odločil je deželni gubernij, da je cerkev sv. Jožefa za lembaško župnijo kot podružnica vsekako potrebna in da torej naj ostane.¹⁾

Tretji kurat pri Sv. Magdaleni, Simon Pukl, je potem dne 29. maja 1795 prosil, naj bi se cerkev sv. Jožefa pridružila k Sv. Magdaleni, kamor spada tudi bližnja vas in vsa okolica, a knezoškofijski ordinarijat v Gradcu mu je dne 5. junija t. l. odgovoril: »Nachdem die Zutheilung der Filial St. Joseph nach der Pfarr Lembach Höchsten Orts entschieden ist, können wir denselben in dem Gesuche nicht unterstützen.«²⁾ — Še le dne 1. januarja 1860 je cerkev sv. Jožefa postala podružnica predmestne župnije Sv. Magdalene.³⁾

(Konec prih.)

† Franc Urbas.

Bela žena, kaj vse napraviš? Solze, katere povzročiš dan za dnevom, napravile bi reko. Zakaj nič ne izbiraš, vse od kraja pobiraš? »Nas smrti ne obvarje koža gladka, — Od nje nas ne odkupijo kupi zlata.« Te misli so me obdajale na vernih duš dan, ko so se razlegale pesme žalostinke povsod. In na Dravskem polju, kamor si prišel, slišal si žalostno novico, katere bi človek ne verjel, ali ponavlja jo z žalostjo eden za drugim: »Urbas p. d. Sirk je po noči umrl!« — »Ni mogoče!« je bil navaden odgovor.

In na žalost, resnica je, Urbasa ni več med živimi. In kdo je bil ta Urbas? Pojdi po celem Dravskem polju, po Halozah in prek Drave, in vsak ti bo povedal, vsak ga je poznal, bodisi bogat ali ubog. Bil je kmet, veliki posestnik; ali najsi premožen, da bi javljne našel njemu enakega, vendar priprost, z vsakim prijazen in ljubezniv, bodisi z gospodom ali kmetom.

Rojen v cirkovski fari, se je priženil k Sv. Lovrencu. Bog mu je dal ljubeznivo ženko in ga je oblagodaril s posvetnim blagom, dal pa mu je tudi plemenito srce in ga blagoslovil z dvema otrokoma, enim sinom, zdaj osmošolcem, in blago hčerjo, katera se je ravno pred mesecem dnij omožila. In v hiši, kjer se je pred mesecem dnij vršila vesela gostija, kjer je bilo petje in godci — je zdaj žalost in jok.

Zares, kar pravi naš Prešeren: »Ne odpodi od nas življenja tata — Veselja hrup, ne pevcev pesem sladka.« Rajni, rad zmirom vesel, da so se ga povsod veselili, bil je, najsi še le 44 let star, mož starega kova. Veren Bogu, vzgleden domoljub, zvest Slovenec, da bi daleč iskal takega med kmeti. Bil je ud makolske in ptujske posojilnice, večletni ud okrajnega zastopa, in doma je imel zaupanje, da so mu dajali razna častna mesta v občini, pri šoli, itd. Takih ljudij potrebujemo dandanes, in ti neizprosna bela žena — nam ga vzameš, ko bi ga najbolj potrebovali!

Kaksen ugled je imel in kako je bil priljubljen, pokazal je njegov pogreb. Takšnega še ni videl Sv. Lovrenc in tudi ne vem, če se kdaj kje na kmetih zgodi, da bi tako imenitne osebe koga h pogrebu spremljale. Dvanajst gg. duhovnikov, na čelu njim domačin preč. gospod dr. J. Mlakar, pelo je pretresljivi »Miserere«, in drugih, — kdo bi jih štel? Iz Ptujga gospod dr. Jurtela in drugi prijatelji, domača šolska mladina z učiteljstvom, in iz Št. Lovrenca in sosednih far velika množica mu je mu je posodila pot k zadnjemu počitku.

Na pokopališču so spregovorili dober prijatelj rajnega, g. kanonik dr. J. Mlakar lepe besede rajnemu v spomin, nam živim pa v tolažbo. Ni bilo skoro nobe-

nega očesa suhega. Vsakega si slišal: Škoda za Urbasa! Res škoda, ker taki možje, kakor je bil rajni, so redko sejani. Naj mu bo zemlja domača lahka, in blag spomin med znanci in prijatelji!

Gospodarske stvari.

Dobri svēti za to in ono.

1. Pomoč sadnemu drevju, da ga zajci ne glodajo.

Najboljše sredstvo proti tem glodavcem je smrdljivo olje (oleum animale foetidum). Obljimo s tem oljem nekoliko žaganja ter napolnimo z njim skatljice za žveplenke, katere potem na drevesce obesimo. Smradljivo vonjave tega olja zajci ne morejo prenesti in na ta način ubranimo drevesa, ker se jih zajci že od daleč ogibljejo.

2. Kako spoznamo, če je bila k mleku prilita voda.

Čez mero varčena gospodinja hoče ščediti tudi pri mleku ter ga »krsti« navadno z vodo. Najpogostejše pa to delajo mlekarice v mestu. Ako je bilo mleko že od gospodinjne na deželi krščeno, ga mlekarice v mestu navadno z vodo še »birmujejo«, kar pa je vendar lahko spoznati. Vzamimo dobro oglašeno žico ali iglo, kakoršna se rabi pri pletenju nogavic, porinimo jo v mleko in urno izvlečimo ter jo držimo vodoravno. Ako je mleko čisto, nepomešano, obvisi na koncu igle mala kapljica mleka; če je bila pa k mleku prilita voda, bodisi tudi le v mali množici, ne zadrži se nikdar na igli ta kapljica mleka.

3. Strd namesto sladkorja.

Namesto slaščic in drugih podobnih rečij, ki kvarijo želodec, kupujmo svojim otrokom rajši strd! Otroci strd radi jedó, vrhu tega ima tudi za njih zdravje veliko vrednost. V nobeni hiši, bodisi na deželi ali v mestu, ne smela bi manjkati strd kot izvrstno sredstvo proti mnogim boleznim. Splošno znana je poraba strdi pomešane z nastrganim hrenom kot zanesljivo zdravilo proti jetiki. Mlačna voda, pomešana s strdjo, je kaj zdrava pijača v raznih vročinskih boleznih, a zlasti še ob času griže. Ker je pričakovati, da se sladkor v bodoče še bolj podraži, opozarjamo čitatelje že sedaj na strd kot na izvrstno nadomestilo.

Sejmovi. Dne 13. novembra v Poličanah (za svinje) in Studenicali. Dne 15. nov. na Vranskem, v Arvežu, Poličanah, Središču in Radgoni. Dne 17. nov. v Imenem (za svinje). Dne 18. nov. na Bregu pri Ptujju (za svinje). Dne 19. nov. v Ljubnem, Ivniku, pri Sv. Juriju ob Pesnici, v Rušah, na Gornji Polskavi, v Pod-sredi in Slov. Gradcu.

Dopisi.

Iz Maribora. (Pozor, prijatelji katol. del. društva!) Žalostno razmere človeške družbe nujno zahtevajo leka. Razun kmečkemu in obrtnemu stanu je posebno pomagati delavcem, koje je razkrojil in razpršil nekrščanski duh časa, jim vzel živo vero in medsebojno krščansko ljubezen, jim iztrgal iz srca zadovoljnost, srečo in mir ter jih napolnil s srdom proti obstoječemu družabnemu redu. Silna potreba je torej zbirati jih v društva, v katerih naj se podučujejo in vsodbujajo

¹⁾ Kn. šk. arhiv v Mariboru.

²⁾ Izvirna listina v kn. šk. arhivu v Mariboru.

³⁾ Ign. Orožen, I, 352.